יומא פא. (המשנה) עד פב. (המשנה)

ביאורי מושגים

כדי שאדם יתחייב כמה חטאות על כמה מעשים יש צורך להפריד בין המעשים. יש שלוש דרכים כדי להפריד בין המעשים:

א. גופים נפרדים – כשהמעשים נעשו על גופים שונים (למשל הבא על כמה נשים או האוכל מקדרות שונות)

ב. איסורים נפרדים – כשהאיסורים הם שונים (למשל המחלל שבת וגם מחלל יום כיפור)

ג. זמנים נפרדים – כשנזכר בין המעשים שהמעשה אסור (כשעשה שני מעשים בלי ידיעה באמצע זה נקרא 'העלם אחד' והזמן נחשב אחד, כשהיתה ידיעה בין המעשים נקרא שתי העלמות וחייב שתי חטאות).

לכן בגופים נפרדים או איסורים נפרדים או זמנים נפרדים – חייב כמה חטאות,
ואילו באותו גוף, אותו איסור, ואותו זמן, – חייב חטאת אחת
(לכן האוכל ושותה ביו"כ חייב חטאת אחת כיוון שזהו איסור אחד, ואילו האוכל ועושה מלאכה חייב שתי חטאות כיוון שאלו שני איסורים)

עונש ואזהרה – כל איסור שיש עליו ענוש יש צורך שהתורה גם תכתוב את העונש (מכה איש ומת מות יומת) וגם את האזהרה שלא לעשות כן ('לא תרצח') אם אין אזהרה לא ניתן להעניש.

המשנה

אכל ושתה (בהעלם אחד): חייב חטאת אחת,

אכל ועשה מלאכה (בהעלם אחד): חייב שתי חטאות,

אכל אוכל או משקה לא ראוי: פטור

אוכלים שאינם ראויים (ולכן האוכלם פטור בדיעבד):

1. ציר ומורייס (מוזכרים במשנה),
2. פלפל וזנגויל יבשים (אבל רכים ראויים לאכילה)
3. עלי קנים,
4. לבלוב גפנים אחרי שהתקשה, (עד 10 ימים נחשב טרי, אחרי כן נחשב קשה ולא ראוי לאכילה)
5. ספק האם חומץ נחשב ראוי (רבי מחייב, רגב"מ פוטר)

דברי רגב"מ תקפים רק למעט חומץ, לא מעורב במים, ששתהו בדיעבד

מהיכן נלמדה האזהרה שלא לאכול ולשתות

הברייתא:
מאזהרת מלאכה ביוה"כ (היקש - 'עצם' – 'עצם')

הברייתא של ר"י:
מאזהרת אונס נערה המאורסה (היקש - 'עינוי' – 'עינוי')

האמוראים:
מאזהרת מלאכה בשבת (ראב"י: היקש - 'שבת' ל 'שבת', ר"פ: יוה"כ עצמו נקרא שבת – 'תשבתו שבתכם')

ר"ל: כיוון שאיסור אכילה ושתיה נאמר בלשון עינוי - לא ניתן טכנית לכתוב במפורש את האזהרה

דחית דברי ר"ל: ניתן היה לכתוב 'אל תסור מן העינוי'

ראב"י למד מ'תשבתו שבתכם' ש:
דין הוספה מחול לקודש תקף גם בשבתות וימים טובים

המקור להוספה מקודש לחול

ברייתא א':
ולניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב.

'בערב' – הצום מתחיל רק מהערב, 'בתשעה לחודש' – יש להוסיף מחול על קודש,

ברייתא ב':
3 פעמים התורה כותבת 'בעצם היום' (1. על כרת לעושה מלאכה, 2. אזהרה לעושה מלאכה, 3. על כרת לאוכל)
מכאן שאין חיוב כרת או איסור לאו על התוספת מחול על קודש –
מכך שהתורה טורחת למעט כרת ולאו - משמע שעקרונית יש חובה להוסיף מחול על קודש

ברייתא ב' לומדת מ'תשעה בחודש' שכל האוכל בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי.

המקור לכך שאין איסור לאו על האוכל בזמן התוספת:
אם אין איסור לאו במלאכה ק"ו שאין איסור לאו באכילה.

©עמיחי גורדין והראל שפירא-ישיבת הר עציון
http://www.etzion.org.il/vbm/dafezer/index.php